بسم الله الرحمن الرحيم

İstanbul 1430 - 2009

Merkez: Ankara Cad. Nakipoğlu İşhanı No: 60 Kat: 5 Oda: 48-49 Eminönü - İstanbul
Tel: 0212 513 35 80 -81   Faks: 0212 513 27 03

Şube: İkitelli Org. San. Böl. Turgut Özal Cad. No: 117 Kat: 2-C Başakşehir-İstanbul
Tel: 0212 671 07 00 (Pbx)   Faks: 0212 671 07 17

www.erkamalisveris.com

Kasîde-i Bürde

İlhan Armutçuoğlu

ERKAM YAYINLARI

Isbn No : 978-9944-83-163-5
Tashih : Cafer Durmuş
Kapak Tasarım : altınolukgrafik - Halil Ermiş
İç Tasarım : altınolukgrafik - Şaban Muslu
Baskı - Cilt : Erkam Matbaası
0212 671 07 00

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR

Hacmi ve manası pek büyük olan Kasîde-i Bürde'nin aynı vezn ile nazmen tercümesi 19 Şaban 1398 günü bir seyâhat dönüşü Bandırma-Bursa karayolu üzerinde mütevâzi arabamızda pek muhterem hocamız **Ömer Kirazoğlu** tarafından 1400. Hicret yılına bir hazırlık olmak üzere **Dr. Dursun Aksoy** ve **H. Ali Öztaylan**'ın mübarek huzurlarıyla bendelerine verilmiş bir görev idi.

Gerek bu husustaki teşvikleri, gerekse şi'riyet yönü itibariyle eserin bu hâle gelişindeki katkıları sebebiyle kendilerine teşekkürü bir borç bilirim.

İlhan Armutçuoğlu

Kasîde-i Bürde ve İmâm-ı Bûsirî

Gönülleri envâr-ı muhabbetin sağanakları ile bîkarar ettikten sonra gene lutf edip dilleri, sâhil-i temkînde tutan Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ ederim.

Mevcûdâtın zikirleri ve nefesleri adedince salât ü selâm Peygamberimiz, Efendimiz Hazret-i Muhammed Mustafa -*sallallahu aleyhi ve sellem*- ve bilcümle peygamberânın; âlinin, ashâbının, Allah'ın rahmet ve berekâtı yolunca gidenlerin üzerine olsun.

Kasîde-i Bürde, gerek mevzûu gerekse edebî kıymeti itibariyle Kur'an dili ile yazılmış dünya şaheserlerinin ön saflarında yer alır.

İlhâmât-ı Rabbânî ile kaleme alındığı muhakkak olan bu eserin, ilim ve irfân ehline arz olunduğu günden itibaren pek çok okunduğu, hattta ezber edildiği, pek çok dillere terceme ve şerhlerinin yapıldığı muhakkaktır.

Hicret-i Nebeviyyenin 1400. yılının arefesinde ve 1400. yılı münâsebeti ile taraf-ı fakîranemden neslimiz gençliğine bir armağan olması ümîdi ile hazırlanmış bulunan bu tercemenin, tercemedeki muvaffakiyyet bakımından uzun uzadıya bir iddiâsı yoktur. Hele edebî bir eserin nazmen, aynı vezin, mana ve ahenk içinde tercemesi müşkil işlerdendir.

Arûz'un, "müstef'ilün feûlün müstef'ilün feûlün" vezni (Bahr-ı basit) ile hazırlanmış bulunan Kasîdenin tarz itibariyle ilk beyt'in kendi arasında, müteâkib beytlerin ikinci mısralarının birinci beyt ile kafiyeli olduğu görülecektir.

Kasîde-i Bürde'nin müellifi, Muhammed bin Saîd bin Hammâd bin Abdullahi'l Bûsirî'dir (k.s).

608 Hicri (1296) de vefât etmiştir. Vâlidesinin Mısır'ın Bûsir karyesinden olması münâsebetiyle bu ismi almıştır. Büyük bir şâirdir. Fesâhat ve belâğatta eşsizdir.[1]

Bir rivâyete göre Mısır'da vezirlik de yapmıştır.

İlk önceleri şiir ve devlet hizmetleriyle uğraştığını Kasîde-i Bürde'nin 140. Beytinde şöyle ifâde eder:

«خَدَمْتُهُ بِمَدِيحٍ اَسْتَقِيلُ بِهِ»

«ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِى الشِّعْرِ وَالْخِدَمِ»

Hizmet-i medhin edip afvim talep ederim,

Medh-i ağyârda geçti ömrümün hayli demi..

Mısır sultanlarının yakınları arasına girdikten sonra güzel şiirleriyle onların medh ü senâsını yapmış, düşmanlarını hivc eden pek çok şiir yazmıştır.

Bir gün evine giderken yolda güzel yüzlü bir pîr-i fânîye rastlar. Yaşlı zât ona:

– Yâ Bûsirî!. Bu gece rüyanda Resulullah'ı gördün mü? diye sorar

İmam-ı Busırî:

– Hayır görmedim! diye cevap verir. Bu muhâvereden sonra O pîr-i fâni başka bir şey demeden ayrılır.

Fakat İmâm-ı Bûsirî'nin gönlüne o anda Hazret-i

Peygamberin aşk ve muhabbeti düşer, doğruca evine gider.

O gece rüyâsında Hazret-i Peygamberi görür ve uyanınca içinin neşe ve huzûrla dolduğunu fark eder.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz'i -*sallallahu aleyhi ve sellem*- medh eden ve nice Peygamber âşıklarını muhabbet deryâsında yıkayan Mudariyye, Hemziyye gibi bir çok medhiyyeler yazar.

Kasîde-i Bürde'nin 149. Beytinde, bu mevzudaki itirâfı bakınız ne güzeldir:

«وَ مُنْذُ اَلْزَمْتُ اَفْكَارِي مَدَاءِحَهُ»

«وَ جَدْتُهُ لِخَلَاصِي خَيْرَ مُلْتَزِمِ»

Efkârımı medhine hasr ettiğimden beri,

Buldum halâsımın yegâne hâmisi O'nu.

Daha sonraları vücûdunun yarısı felç olur. Yürüyemez ve hareket edemez duruma düşer. O zaman işte bu Kasîde-i Bürde'yi yazıp bununla Cenab-ı Hak'tan şifâ diler.

Kasîdeyi bitirdiği gece rüyasında Hazret-i Peygamberi *-sallallahu aleyhi ve sellem-* görür ve kasîdeyi okur.

Tamamı 161 beytten ibâret bulunan kasîdenin 51. beytinin birinci mısraını:

«فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ اَنَّهُ بَشَرٌ»

“En son ilmi beşerin hakkında şöyledir ki” diye okuduktan sonra ikinci mısraı hatırlayamamayarak takılır, kalır.

Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem *-sallallahu aleyhi ve sellem-* hazretleri:

– Oku yâ İmâm! buyurur.

İmâm-ı Bûsirî:

– İkinci mısraı hatırlayamadım yâ Rasûlallah! der.

Bunun üzerine mucize içinde olmak üzere Peygamber Efendimiz:

«وَ اَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللّٰهِ كُلِّهِمِ»

“Beşerdir, cümle halkın Odur en hayırlısı!” şek-

linde ikinci mısraı ikmâl buyurarak beyti tamamlarlar.[2]

Kasîdenin tamâmen okunmasından sonra Rasûlullah *-sallallahu aleyhi ve sellem-* mübarek elleriyle İmâm-ı Bûsirî'nin felçli uzuvlarını mesh eder.

Ne derin bir muhabbetin eseridir ki, İmâm-ı Bûsirî uyandığı zaman hastalığının zâil olduğunu görür ve Allah'a şükreder.

O gecenin sabahında sıhhatine kavuşmuş olarak ve sürûr içinde camiye giderken yolda Şeyh Ebu'r-recâ hazretlerine rastlar. Ebu'r-recâ ona:

– Yâ Bûsirî! Fahr-i Âlem'i *-sallallahu aleyhi ve sellem-* medh ettiğin kasîdeyi getir! der.

İmâm-ı Bûsirî:

– Rasûlullah *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimizi medh eden kasîdelerim pek çok. Hangisini istiyorsunuz? diye sorar. Bunun üzerine Şeyh Ebu'r-recâ:

اَ مِنْ تَذَكُّرِ جِيرانٍ بِذِي سَلَمِ

مَزَجْتَ دَمْعاً جَرٰي مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

"Selem yârânını sen yâdına aldın da mı?
Gözlerden akan yaşa karıştırırsın demi?"

diye başlayan kasîdeyi istiyorum. Çünkü sen onu Peygamber'in *-sallallahu aleyhi ve sellem-* huzurunda okurken işittim ve Peygamber'in *-sallallahu aleyhi ve sellem-* çok memnun olduğunu gördüm der.

Bu kasideyi daha hiç kimsenin duymadığını bilen İmâm-ı Bûsirî hayretler içinde kalır.

Rivâyet olunduğuna göre bu kasîde Hazret-i Peygamber'in *-sallallahu aleyhi ve sellem-* huzurunda okunurken Rasûlullah, rüzgarın tesiri ile ağaç dallarının temâyülü gibi mübârek vücudlarını hareket ettiriyor ve memnûniyetlerini izhâr buyuruyorlarmış.[3]

Bu kasîdenin ismi üzerinde bazı ihtilaflar vardır:

Bazıları Kasîde-i Bür'e'dir. Çünkü kasîdenin müellifi, bu kasîde ile şifâ bulmuş, sıhhatına kavuşmuştur derler.

Bazıları Kasîde-i Bürde'dir. Çünkü bu kasîde Rasulullah *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimizi medh ettiğinden ona layık bir elbise veya onun bürdeleri mesâbesindedir demişlerdir.

Bazıları da Kasîde-i Bürdiyye demişlerdir. Onlara göre Rasulullah *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimize bu kasîde okunurken mübarek bürdelerini İmâm-ı Bûsirî'ye giydirmişlerdir.

Kasîde-i Büreyde de demişlerdir ki, bu yanlıştır.

Ulemâ arasında Kasîde-i Bürde diye meşhûrdur.[4]

Bu kasîdenin okunması için bazı şartların yerine getirilmesi lazım geldiği söylenir, şöyle ki:

1. Abdestli bulunmak.
2. Kıbleye müteveccihen edeple oturarak okumak.
3. Elfâz ve irâbına dikkat ederek okumak.
4. Kalbde arzu edilen tesîri uyandırması için manasını da tefekkür ile okumak.
5. Nazmen okumak. (Zirâ eser mensûr olarak kaleme alınmamıştır.)
6. Zamanla ezberlemek ve ezbere okumak.
7. Ehlinden talim ederek ve mezuniyet alarak okumak.
8. Her beytin arasında,

مولاى صلّ وسلّم دائما ابدا

على حبيبك خير الخلق كلهم

“Mevlâye salli ve sellim dâimen ebedâ”

“Alâ habîbike hayri’l-halkı küllihimi.”

Salât ü selâmını tekrarlayarak okumak.[5]

Fakat bu şartların en başta geleni, kalb ve beden temizliği, samîmiyet ve ihlâstır.

Rivâyet olunduğuna göre:

İmâm-ı Gaznevî, rüyasında Peygamber Efendimiz *-sallallahu aleyhi ve sellem-* ile müşerref olmak için her gece yatmadan evvel Kasîde-i Bürde’yi okur ve fakat görmeye muvaffak olamazmış.

Bir gün hâlinden şikâyet ile bir şeyh-i kâmilden bunun sırrını sormuş.

Şeyh-i kâmil:

– Şartlarına riâyet etmiyor musun acaba?

İmâm-ı Gaznevî:

– Hayır ediyorum efendim!

Şeyh-i kâmil nasıl okuduğunu iyice tetkik buyurduktan sonra:

Her beytin arasında (yukarıda geçtiği şekilde) Salât ü Selâm getirmediğini hatırlatarak en mühim şartlardan birinin o olduğunu haber verir.[6]

Kasîde-i Bürde bazı eserlerde on bölüm üzere tasnîf olunmuştur:

1- Baştan itibaren 12 beyt aşk-ı Rasûlullah beyânındadır.

2- 28. Beyte kadar nefsin hevâ ve heveslerinin men'i beyânındadır.

3- 58. Beyte kadar Rasûlullah'ı *-sallallahu aleyhi ve sellem-* medh u senâ beyânındadır.

4- 71. Beyte kadar Peygamberimizin *-sallallahu aleyhi ve sellem-* doğumları ve doğum esnasında cereyân eden fevkalâde hadiseler beyânındadır.

5- 87. Beyte kadar davet-i Rasûlullah'ın *-sallallahu aleyhi ve sellem-* yümn ü berekâtı beyânındadır.

6- 104. Beyte kadar Kur'ân-ı Azîmü'ş-Şân'ın şerefi ve medhi beyânındadır.

7. 117. Beyte kadar Mirâc-ı Nebî *-sallallahu aleyhi ve sellem-* beyânındadır.

8- 139. Beyte kadar Cihâd-ı Nebî *-sallallahu aleyhi ve sellem-* beyânındadır.

9- 151. Beyte kadar Cenâb-ı Hak (celle ve alâ) Hazretlerinden mağfiret ve Peygamber Efendimiz *-sallallahu aleyhi ve sellem-* cânibinden şefâat talebi beyânındadır.

10- Sonuna kadar da Rasûl-i Ekrem *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimiz hazretlerine ilticâ ve arz-ı hâcât beyânındadır.[7]

Muteber Kasîde-i Bürde şerhlerinde zikr olunmuştur ki:

Her kim Kasîde-i Bürde'yi şartlarına riâyet etmek sûretiyle her Cuma gecesi akşamla yatsı arasında okursa iman ile ölür.[8]

Kasîde-i Bürde'nin bilhassa felçli hastalara şifâ olarak okunduğu meşhurdur.

Usûlü dâiresinde sâlih kişilerce okunduğu takdirde hastaların şifâyâb oldukları tecrübelerle görülmüştür.

Kasîde-i Bürde üzerine bir kısmı Türkçe, çoğu

Arapça olmak üzere müteaddid şerhler yapılmıştır, bunlardan bir kısmı:

1- Şerhu Celâlü'd-dîni'l-mahallî El-müteveffâ sene 864 H.

2- Şerhu'bni's-sâiğ el-Müteveffâ sene 776 H.

3- Şerhu Şehâbi'd-dîni'bni'l-ammâd el-Müteveffâ sene 808 H.

4- Şerhu Alâü'd-dîni'l-Bistâmî el-Müteveffâ sene 875 H.

5- Şerhu'ş-Şeyh Hâlidi'l-Ezherî, El-müteveffâ sene 905 H.

6- Şerhu Muhammedi'bni Ahmedi'l-Merzûkî el-Müteveffâ sene 881 H.

7- Şerhu'ş-Şeyh Zâde Muhyi'd-din. "Vefâtı bilinmiyor, ancak eserinin bir nüshasında 949 H. tarihi var."

8- Şerhu Yûsufi'l-Bistâmî. Ehadü ulemâi'l-karni't-tâsi.

9- Şerhu'l-Kastalânî, el-Müteveffâ sene 923 H. "ve Hüve Şârihu'l-Buhârî."

10- Şerhu Zekeriyye'l-Ensârî. el-Müteveffâ sene 926 H.

11- Şerhu Yûsufi'bni Ebi'l-lutfi'l-Kudüsî el-Müteveffâ ba'de'l-elf lil'hicrah.

12- Şerhu'l-Allâme Yaîş Muhammad Efendi. (El yazma bir nüsha Irakî Mektebetü'l Methaf'da 691 sıra no ile kayıtlıdır.)

13- Şerhu Molla Ali el-Müteveffâ sene 1014 H.

14- Şerhu Muhammedi'l-Mısrî. Ehadü ulemâi'l-karni'l-hâdî aşer.

15- Şerhu Molla Muhammed, Ehadü Ulemâ'il-karni'l-hâdî aşer.

16- Şerhu Muhammedi'bni Mustafa'l-Müdürnî. Ehadü ulemâi'l-karni's-sâni aşer.

17- Şerhu Abdi'l-Hakkı'bni Abdi'l-Fettâh. Ehadü ulemâ'i-l-karni's-sânî aşer.

18- Şerhu Ömeri'l-Harbûdî ehadü ulemai'l-karni-'s-sâlis aşer.

19- Şerhu Muhammed Osmâni'l-Mîrgânî. Ehadü ulemâi'l-karni's-sâlis aşer.

20- Şerhu'l-Bâcûrî. el-Müteveffâ sene 1286 H.

21- Şerhu Haseni'l-Adeviyyi'l-Hamzâvî. el-Müteveffâ sene 1303 H.

Kasîde-i Bürde, Hindce, Farsça, Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce gibi büyük dillere de terceme edilmiştir.[9]

İmâm-ı Bûsirî hazretleri hastalığının da vermiş olduğu hüzün ve iştiyâk ile âdetâ bir selsebîl gibi boşanıyor. Edebiyâtta Tecrîd-i Bedi' denilen sanat ustalığı içinde kendisini bir başka şahıs addederek gene kendisine hitâben Rasûl-i Müctebâ *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimizin aşk ve muhabbetiyle tutuşan sûzişli beyânlarını nesiller ötesine ulaştırıyor.

Hak Celle ve alâ hazretleri İmâm-ı Bûsirî'yi sevdikleriyle berâber civâr-ı Peygamberî'de iskân buyursun. Amin...

Tevfik ve hidâyet yüce Allah'dandır.

Hidâyete erenlere selâm olsun.

İlhan Armutçuoğlu

Aşk-ı Rasûl

-sallallahu aleyhi ve sellem-

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla…

اَ مِنْ تَذَكُّرِ جِيرٰانٍ بِذِي سَلَمٍ

مَزَجْتَ دَمْعاً جَرٰي مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

E min tezekküri cirânin bi zî selemin,

Mezecte dem'an cerâ min mukletin bi demi.

Selem[10] **yârânını sen yâdına aldın da mı;**

Gözlerden akan yaşa karıştırırsın demi?

اَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ

وَ اَوْمَضَ الْبرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ اِضَمِ

Em hebbeti'r-rîhu min tilkâi kâzimetin

Ve evmeda'l-berku fi'z-zalmâi min idami

Bâd-i sabâ mı esti Medîne cânibinden;

Gönlünde berk uran nûr, İzam[11] şimşekleri mi?

فَمَا لِعَيْنَيْكَ اِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتَا

وَمَا لِقَلْبِكَ اِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

Femâ liayneyke in kulte'kfüfâ hemetâ

Ve mâ likalbike in kulte's-tefik yehimi

Ne oldu gözlerine ağlama dedikçe coşar,

Gönlüne ne oldu desen artar gamı elemi.

اَيَحْسَبُ الصَّبُّ اَنَّ الْحُبَّ مُنْكَتِمٌ

مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَ مُضْطَرِمِ

E yahsebu's-sabbu ennel-hubbe münketimun
Mâ beyne münsecimin minhü ve muztarimi

Aşık zanneder mi ki muhabbet gizli kalır;
Delildir göz yaşları ve yanan kalp elemi.

لَوْ لَا الْهَوٰى لَمْ تُرِقْ دَمْعاً عَلَى طَلَلٍ

وَ لَا اَرِقْتَ لِذِكْرِ الْبَانِ وَ الْعَلَمِ

Levle'l- hevâ lem turık dem'an alâ talelin
Ve lâ erikte li zikri'l-bâni ve'l-alemi

Aşk olmasaydı ağlamazdın harâbelerde!
Terk-i hâb etmez idin anıp "Bân"ı[12] "Alem"i[13]

فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبّاً بَعْدَ مَا شَهِدَتْ

بِهِ عَلَيْكَ عُدُولِ الدَّمْعِ وَ السَّقَمِ

Fe keyfe tunkiru hubben bâ'de mâ şehidet

Bihî aleyke, udûli'd-dem'ı ve's-sekami

Nasıl inkâr edersin esîr-i aşk olduğun?

Şâhid iken göz yaşın ve cisminin sekamı.[14]

وَ اَثْبَتَ الْوَجْدُ حَطَّىْ عَبْرَةٍ وَ ضَنَى

مِثْلَ الْبَهَارِ عَلَى خَدَّيْكَ وَ الْعَنَمِ

Ve esbete'l-vecdü hattay abretin ve danâ.

Misle'l-behârı alâ haddeyke ve'l-anemi.

Çekti yanaklarına aşk kırmızı sarı hat;

Bunlar sarı kırmızı güldür, bahardır demi.

نَعَمْ سَرَى طَيْفُ مَنْ اَهْوٰى فَارَّقَنِى
وَ الْحُبُّ يَعْتَرِضُ الَّذَّاتِ بِالْاَلَمِ

Neam serâ tayfü men ehvâ fe-errekani
Ve'l-hubbu ya'terizu'l-lezzâti bi'l-elemi

Sevdiğimin hayâli gece uyardı beni,
Lezzetleri men eder Onun aşk u elemi.

يَا لَائِمِى فِى الْهَوَى الْعُذْرِيِّ مَعْذِرَةً
مِنِّى اِلَيْكَ وَلَوْ اَنْصَفْتَ لَمْ تَلُمِ

Yâ lâimî fî'l-hevâ'l-uzriyyi mâ'zireten
Minnî ileyke ve lev ensafte lem telümi

Ey kınayan aşkımı bilsen kınamaz idin,
İnsafla karşılardın hem Uzre misâlimi.[15]

عَدَتْكَ حَالِيَ لاَ سِرِّي بِمُسْتَتِرٍ

عَنِ الْوُشَاةِ وَلاَ دَائِى بِمُنْحَسِمِ

Adetke hâliye lâ sırrî bi müstetirin.

Ani'l-vüşâti ve lâ dâî bi münhasimi.

İşte hâlimi bildin gizli sırrım kalmadı!

Kınayanlar da bilir dermânı yok derdimi.

مَحَضْتَنِي النُّصحَ لاَكِنْ لَسْتُ اَسْمَعُهُ

اِنَّ الْمُحِبَّ عَنِ الْعُذَّالِ فِي صَمَمِ

Mehadteni'n-nusha lâkin lestü esmeuhû.

İnne'l-muhibbe ani'l uzzâli fî samemi.

Candan öğüt verirsin lâkin duyamıyorum!

Âşık katında zîra müsâvî medh u zemi.

اِنِّي اَتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَذَلِي

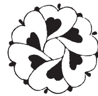
وَ الشَّيْبُ اَبْعَدُ فِي نُصْحٍ عَنِ التُّهَمِ

İnnî ettehemtü nâsîha'ş-şeybi fî azelî,

Ve'ş-şeybü eb'adü fî nushin ani't-tühemi.

Ak saçların öğüdün hep kötüye haml ettim,

Halbuki töhmetlerden uzak pendi,[16] kelimi.[17]

Nefse Muhalefet

فَاِنَّ اَمَّارَتِي بِالسُّوءِ مَا اَتْعَظَتْ
مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ

Fe inne emmâretî bi's-sûi metteazat
Min cehlihâ bi nezîri'ş - şeybi ve'l-heremi.

Nefs-i emmârem aslâ va'zı kabûl etmedi;
Cehlinden görmez mi ki yaşımı, ak saçımı?

وَلاَ اَعَدَّتْ مِنَ الْفِعْلِ الْجَمِيلِ قِرٰى

ضَيْفِ اَلَمَّ بِرَأْسِي غَيْرَ مُحْتَشَمِ

Ve lâ eaddet mine'l - fî'li'l -cemîli kırâ
Dayfi elemme bi re'sî gayre muhteşemi.

Güzel ameller ile hiç zıyâfet vermedi,
Kahrından başıma indirdi misâfirimi.

لَوْ كُنْتُ اَعْلَمُ اَنِّي مَا اُوَقِّرُهُ

كَتَمْتُ سِرّاً بَدَا لِي مِنْهُ بِالْكَتَمِ

Lev küntü a'lemü ennî mâ uvakkıruhû.
Ketemtü sırran bedâ lî minhü bi'l-ketemi.

Eğer bileydim kocalığa hürmet edemem,
Boyardım ak saçımı saklar idim sırrımı.

مَنْ لِي بِرَدِّ جِمَاحٍ مِنْ غَوَايَتِهَا

كَمَا يُرَدُّ جِمَاحُ الْخَيْلِ بِالُّلُجُمِ

Men lî bi reddi cimâhin min gavâyetihâ

Kemâ yüreddü cimâhu'l-hayli bi'l-lücümi

Kim kurtarır özümü serkeş nefsin elinden?

Azgın at zabt olur mu, kâfi gelir mi gemi?

فَلاَ تَرُمْ بِالْمَعَاصِى كَسْرَ شَهْوَتِهَا

إِنَّ الطَّعَامَ يُقَوِّي شَهْوَةَ النَّهِمِ

Felâ terüm bi'l-meâsî kesre şehvetihâ

İnne't-taâme yukavvî şehvete'n-nehimi

İsyân ile umma ki şehvetini kırasın!

Çok yemek artırıyor şehveti fazla demi.

وَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ إِنْ تُهْمِلْهُ شَبَّ عَلٰي

حُبِّ الرَّضَاعِ وَ اِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِمِ

Ve'n-nefsü ke't-tıflı in tühmilhü şebbe alâ

Hubbi'r-redâi ve in teftımhü yenfetimi

Nefis çocuk gibidir süt verirsen hep emer,

Vaktinde keser isen demez verin mememi.

فَاصْرِفْ هَوَاهَا وَحَاذِرْاَنْ تُوَلِّيَهُ

اِنَّ الْهَوٰى مَا تَوَلّٰي يُصِمْ اَوْ يَصِمِ

Fasrif hevâhâ ve hâzir en tüvelliyehû

İnne'l-hevâ mâ tevellâ yusım ev yesımi

Nefsine dur diyesin, yoksa hükmeder sana!

Hâkim olunca nefis helâk eder âdemi.

وَ رَاعِهَا وَهْيَ فِي الْاَعْمَالِ سَائِمَةٌ

وَ اِنْ هِيَ اسْتَحْلَتِ الْمَرْعٰي فَلاَ تَسُمِ

Ve râihâ vehye fî'l-a'mâli sâimetün

Ve in hiye's-tahleti'l-mer'â felâ tesümi

İş mer'âsında otlayan nefsini iyi güt,

Lezzet bulursa vaz geç, ucb'e[18] düşürür seni!

كَمْ حَسَّنَتْ لَذَّةً لِلْمَرْءِ قَاتِلَةً

مِنْ حَيْثُ لَمْ يَدْرِ اَنَّ السَّمَّ فِي الدَّسَمِ

Kem hassenet lezzeten li'l-mer'i kâtileten

Min haysü lem yedri enne's-semme fî'd-desemi

Nice tezyîn eder nefs öldürücü zehrini,

Altun tasta hoş taâm içre sunarlar sem'i.[19]

وَاخْشَ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَ مِنْ شَبِعٍ

فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخَمِ

Vahşe'd-desâise min cûin ve min şebiin

Fe rubbe mahmasatin şerrun mine't-tuhâmi

Açlık ile tokluğun desîselerinden kork!.

Nice açlık olur tokluktan beterdir şerri.

وَ اسْتَفْرِغِ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدِ امْتَلَاَتْ

مِنَ الْمَحَارِمِ وَ الْزَمْ حِمْيَةَ النَّدَمِ

Ve'stefrigi'd-dem'a min aynin kadi'm teleet

Mine'l-mehârimi ve'l-zem himyete'n-nedemi

Gözlerden yaşları dök, haramlardan dolduydu!

Yetmez gözlerin yaşı tut perhiz-i nedem'i.[20]

وَ خَالِفِ النَّفْسَ وَ الشَّيْطَانَ وَ اعْصِهِمَا

وَ اِنْ هُمَا مَحَضَاكَ النُّصْحَ فَاتَّهِمِ

Ve hâlifî'n-nefse ve' ş-şeytâne va'sıhimâ

Ve in hümâ mehadâke'n-nusha fe't-tehimi

Nefsin ile şeytana, ikisine isyan et!

Kabûl etme öğüt verseler de, et tühem'i.[21]

وَ لاَ تُطِعْ مِنْهُمَا خَصْماً وَلاَ حَكَماً

فَاَنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الْخَصْمِ وَ الْحَكَمِ

Velâ tutı' minhümâ hasmen velâ hakemen

Fe ente ta'rifü keyfe'l-hasmi ve'l-hakemi

Uyma nefse şeytana, hasm olsa hakem olsa,

Bilirsin hîlelerin hasmın ile hakemi.

اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْ قَوْلٍ بِلاٰ عَمَلٍ
لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ نَسْلًا لِذِى عُقُمِ

Estağfirullâhe min kavlin bilâ amelin
Le kad nesebtü bihî neslen lizî ukumi

Estağfirullah derim tutmadığım sözümden,
Nisbet eylesem nesli kısıra hiç olur mu?

اَمَرْتُكَ الْخَيْرَ لٰكِنْ مَاأْتَمَرْتُ بِهِ
وَ مَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ اسْتَقِمِ

Emertüke'l-hayre lâkin mâ'temertü bihî
Ve me'stekamtü femâ kavlî leke's-tekami

Hayrı emr ettim sana lakin ben işlemedim,
Doğrul desem ne çıkar doğrultmadan kendimi?

وَلاَ تَزَوَّدْتُ قَبْلَ الْمَوْتِ نَافِلَةً

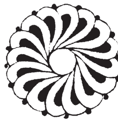
وَ لَمْ اُصَلِّ سِوٰي فَرْضٍ وَ لَمْ اَصُمِ

Velâ tezevvedtü kable'l-mevti nâfîleten

Velem usalli sivâ farzın velem esumi

Azığım yok sefere yani ki âhirete.

Farzdan gayrı ne namaz, ne tutabildim savmı!

Medh-i Rasûl

-sallallahu aleyhi ve sellem-

ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ اَحْيَ الظَّلاَمَ اِلَي

اَنِ اشْتَكَتْ قَدَمَاهُ الضُّرَّ مِنْ وَرَمِ

Zalemtü sünnete men ahya'z-zalâme ilâ
Eni'şteket kademâhü'd-durra min verami

Sünnetini tutmadım, O ise geceleri,
İhyâ ederken şişer şekvâ[22] eder kademi.[23]

وَ شَدَّ مِنْ سَغَبٍ اَحْشَائَهُ وَ طَوَى

تَحْتَ الْحِجَارَةِ كَشْحاً مُتْرَفَ الْاَدَمِ

Ve şedde min seğabin ahşâehû ve tavâ

Tahte'l-hicâreti keşhan mütrafe'l-edemi

Açlığa sabr eyleyip böğrüne taş bağladı,

Gece ve gündüzünde böyle geçirdi demi.[24]

وَ رَاوَدَتْهُ الْجِبَالُ الشُّمُّ مِنْ ذَهَبٍ

عَنْ نَفْسِهِ فَأَرَاهَا اَيَّمَا شَمَمِ

Ve râvedethü'l-cibâlü'ş-şümmü min zehebin

An nefsihî fe erâhâ eyyemâ şememi

Altunla dolu dağlar arz olundu zâtına,

Meyletmedi onlara âlî kılıp himemi.[25]

وَ اَكَّدَتْ زُهْدَهُ فِيهَا ضَرُورَتُهُ

اِنَّ الضَّرُورَةَ لاَ تَعْدُو عَلَي الْعِصَمِ

Ve ekkedet zühdehû fîhâ zarûretühû

İnne'z-zarûrete lâ ta'dû ale'l-isami

Artırdı hem zühdünü fakr u zarûretinde,

Yokluk mağlûb edemez ol Nebiyy-i masûmu!

وَ كَيْفَ تَدْعُوا اِلَى الدُّنْيَا ضَرُورَةُ مَنْ

لَوْ لاَهُ لَمْ تَخْرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ

Ve keyfe ted'û ile'd-dünyâ zarûretü men

Levlâhü lem tahruci'd-dünyâ mine'l-ademi

Dünyâ nasıl çağırır fakrından peygamberi,

O olmasaydı dünyâ yırtamazdı ademi.[26]

مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَ الثَّقَلَيْنِ

وَ الْفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرُبٍ وَ مِنْ عَجَمِ

Muhammedün seyyidü'l-kevneyni ve's-sekaleyn

Ve'l-ferikayni min urubin ve min acemi

İki cihan seyyidi ins ü cin Muhammedi,

Hak ona bend eyledi cümle Arap Acem'i.[27]

نَبِيُّنَا الْاٰمِرُ النَّاهِي فَلَا اَحَدٌ

أَبَرَّ فِي قَوْلِ لَا مِنْهُ وَلَا نَعَمِ

Nebiyyüne'l-âmirü'n-nahi felâ ehadün

Eberre fî kavli lâ minhü velâ neami

Odur Nebimiz bizim emr eder hayr u şerri,

Doğruluk timsâlidir dese hayır, neam'i.[28]

هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِى تُرْجَى شَفَاعَتُهُ
لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الْاَهْوَالِ مُقْتَحِمِ

Hüve'l-habîbü'l-lezî türcâ şefâatühû
Li külli hevlin mine'l-ehvâli muktehımi

Hakkın Habibi odur şefaati umulur,
Onunla def' ederiz her korkuyu elemi.

دَعَا اِلَى اللّٰهِ فَالْمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ
مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلٍ غَيْرِ مُنْفَصِمِ

Deâ ilallahi fe'l-müstemsikûne bihî
Müstemsikûne bi hablin gayrı munfasımi

Allah'a davet eder kim ki temessük eder,
Kopmaz ipi tutmuştur yani Şer-i Mübîn'i.

فَاقَ النَّبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَ فِي خُلُقٍ

وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلاَ كَرَمِ

Faka'n-nebiyyîne fî hâlkın ve fî hulukın

Velem yüdânûhü fj ilmin ve lâ kerami

Hılkat ü sîretinde üstün her peygambere,

İlm ü keremine tek nebî yaklaşamadı.

وَ كُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ للّٰهِ مُلْتَمِسٌ

غُرْفاً مِنَ الْبَحْرِ اَوْ رَشْفاً مِنَ الدِّيَمِ

Ve küllühüm min Resûlillahi mültemisün

Ğurfen mine'l-bâhri ev raşfen mine'd-diyemi

Bil'cümle peygamberân ondan iltimâs diler,

Ummânından bir avuç, bârânından[29] yudumu.

وَ وَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمِ

مِنْ نُقْطَةِ الْعِلْمِ اَوْ مِنْ شَكْلَةِ الْحِكَمِ

Ve vâkıfûne ledeyhi inde haddihimi

Min nuktati'l-ilmi ev min şekleti'l-hikemi

Hadlerince dururlar onun yüce katında,

Hikmetinde hareke, ilminde nokta gibi.

فَهْوَ الَّذِى تَمَّ مَعْنَاهُ وَ صُورَتُهُ

ثُمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيباً بَارِيءُ النَّسَمِ

Fehve'l-lezî temme mâ'nâhü ve sûretühû

Sümme's-tafâhü habîben bârîü'n-nesemi

Erdi kemâlâtâ o, mâ'nâ ve sûretinde.

"Habibimsin" buyurdu Halk Eyleyen Âdem'i.

مُنَزَّهٌ عَنْ شَرِيكٍ فِي مَحَاسِنِهِ

فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

Münezzehün an şerîkin fî mehâsinihî

Fe cevheru'l-husni fîhi gayru munkasımi

Güzelliğinde onun eşi ve benzeri yok

Cevher-i hüsnünde o kabûl etmez bölümü!

دَعْ مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارٰى فِي نَبِيِّهِمِ

وَ احْكُمْ بِمَا شِئْتَ مَدْحاً فِيهِ وَ احْتَكِمِ

Da'me'd-deathü'n-nâsârâ fî nebiyyihimi

Vâ'hküm bimâ şi'te medhan fîhi va'htekimi

İsâ'ya Nasârâ'nın dediklerin deme de,

Velvele ver cihâna gönlünce et medhini!

فَا نْسُبْ أِلَي ذَاتِهِ مَا شِئْتَ مِنْ شَرَفٍ
وَ انْسُبْ أِلَي قَدْرِهِ مَا شِئْتَ مِنْ عِظَمِ

Fensüb ilâ zâtihî mâ şi'te min şerafin
Vensüb ilâ kadrihî mâ şi'te min izami

Nisbet eyle zâtına istediğin şerefi,
Nisbet eyle kadrine olanca azameti!

فَاِنَّ فَضْلَ رَسُولِ للّٰهِ لَيْسَ لَهُ
حَدٌّ فَيُعْرِبَ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَمِ

Fe inne fadle Resûlillâhi leyse lehû
Haddün fe yu'ribe anhü nâtıkun bi femi

Fazlına Peygamberin hadd ü kenâr yoktur ki,
Hangi dil vasf edecek kim beyân ede onu.

لَو نَاسَبَتْ قَدْرَهُ اٰيَاتُهُ عِظَماً

اَحْيٰ اسْمُهُ حِينَ يُدْعٰى دَارِسَ الرِّمَمِ

Lev nâsebet kadrehû âyâtühû ızamen

Ahye'smühu hîne yüd'â dârıse'r-rimemi

Tarif'e ger[30] zatını yetse mucizeleri,

İsmi ihyâ ederdi çürümüş kemikleri.

لَمْ يَمْتَحِنَّا بِمَا تَعْيٰ الْعُقُولُ بِهِ

حِرْصاً عَلَيْنَا فَلَمْ نَرْتَبْ وَ لَمْ نَهِمِ

Lem yemtehınna bimâ ta'ye'l-ukûlü bihî

Hırsan aleynâ felem nerteb velem nehimi

Akılları durduran teklîfi yüklemedi,

Titrer bize, biz de yırttık şüpheyi, vehimi.

اَعْيَ الْوَرَى فَهْمُ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى

لِلْقُرْبِ وَ الْبُعْدِ مِنْهُ غَيْرُ مُنْفَحِمِ

A'ye'l-verâ fehmü mâ'nâhü fe leyse yürâ
Lil-kurbi ve'l-bu'di minhü gayru munfehımi

Acizlerden başka yok yanında, yakınında,
Künhünü anlamakta aciz kodu âlemi.

كَالشَّمْسِ تَظْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعُدٍ

صَغِيرَةً وَ تُكِلُّ الطَّرْفَ مِنْ اَمَمِ

Ke'ş-şemsi tezharu li'l-ayneyni min buudin
Sağîreten ve tükillû't-tarfe min ememi

Gün gibidir uzaktan küçük görünür sana,
Yakından seyrine dal kamaştırır gözünü.

وَ كَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ

قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلَّوْ عَنْهُ بِالْحُلُمِ

Ve keyfe yüdrikü fî'd-dünyâ hakîkatehû

Kavmün niyâmün tesellev anhü bi'l-hulumi

Dünyâda hakikatın bilmek ne mümkün onun,

Halk'a tesellî verir düşte bile gördü mü.

فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ اَنَّهُ بَشَرٌ

وَ اَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللّٰهِ كُلِّهِمِ

Fe mebleğu'l-ilmi fîhi ennehû beşerun

Ve ennehû hayru hâlkı'llâhi küllihimi

En son ilmi beşerin hakkında şöyledir ki:

Beşerdir, cümle halkın odur en hayırlısı.

وَكُلُّ آيٍ اَتَى الرُّسْلُ الْكِرَامُ بِهَا
فَاِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُورِهِ بِهِمِ

Ve küllü âyin ete'r-rüslü'l-kirâmü bihâ
Fe inneme't-tesalet min nûrihi bihimi

Gelen her peygamberin âyâtı, mucizâtı,
Ulaşmıştır onlara hep Nûr-i Muhammedî.

فَاِنَّهُ شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا
يُظْهِرْنَ اَنْوَارَهَا لِنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

Fe innehû şemsü fadlin hum kevâkibühâ
Yüzhirne envârehâ li'n-nâsi fî'z-zulemi

Fazilet güneşi o, nebîler yıldızları,
Nûrların ondan alıp kovarlar her zulemi.[31]

اَكْرِمْ بِخَلْقِ نَبِيٍّ زَانَهُ خُلُقٌ

بِالْحُسْنِ مُشْتَمِلٍ بِالْبِشْرِ مُتَّسِمِ

Ekrim bi hâlkı nebiyyin zânehû hulukun
Bi'l-husni müştemilin bi'l-bişri müttesimi

Hak ne güzel yaratmış Nebiyy-i Alî-Şânı,
Hüsn[32] ile bezemiştir, nişânı tebessümü.

كَالزَّهْرِ فِي تَرَفٍ وَ الْبَدْرِ فِي شَرَفٍ

وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَ الدَّهْرِ فِي هِمَمِ

Ke'z-zehri fî terafin ve'l-bedri fî şerafin
Ve'l-bahri fî keremin ve'd-dehri fi himemi

Letâfette bir çiçek şerâfette dolunay,
Keremde deryâ-yı zât,[33] asırlardır himemi.[34]

كَاَنَّهُ وَهْوَ فَرْدٌ فِي جَلَالَتِهِ

فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي حَشَمِ

Keennehû vahve ferdün fî celâletihi
Fi askerin hîne telkâhu ve fî haşemi

Yalnız iken ol Rasûl heybette yegânedir,
Yaklaşsan hâlelenmiş milyarlarca ümemi.[35]

كَاَنَّمَا اللُّؤْلُؤُ الْمَكْنُونُ فِي صَدَفٍ

مِنْ مَعْدِنَيْ مَنْطِقٍ مِنْهُ وَ مُبْتَسَمِ

Ke-enneme'l-lü'lüü'l-meknûnü fî-sadefin
Min mâ'diney mantıkın minhü ve mübtesemi

Sanki sedef içinde saklı bir dürdânedir[36]**,**
Tebessümünden inci, maden-i gevher femi.[37]

لَا طِيبَ يَعْدِلُ تُرْباً ضَمَّ اَعْظُمَهُ

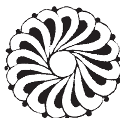
طُوبَي لِمُنْتَشِقٍ مِنْهُ وَ مُلْتَثِمِ

Lâ tıybe ya'dilü türben zamme a'zumehû

Tûbâ li munteşıkın minhü ve mültesimi

Türbesi toprağına muâdil râyiha yok,

Ne mutlu koklayana ve bûs[38] ederse femi...

Velâdet-i Nebî

-sallallahu aleyhi ve sellem-

اَبَانَ مَوْلِدُهُ عَنْ طِيبِ عُنْصُرِهِ

يَا طِيبَ مُبْتَدَاءٍ مِنْهُ وَ مُخْتَتَمِ

Ebâne mevlidühü an tîbı unsurihî

Yâ tıybe mübtedâin minhü ve muhtetemi

Doğumu izhâr eder tıyb ü asliyyetini,

Biline, pâk-i mutlak Odur önü ve sonu.

يَوْمٌ تَفَرَّسَ فِيهِ الْفُرْسُ اَنَّهُمُ

قَدْ اُنْذِرُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَ النِّقَمِ

Yevmün teferrese fîhi'l-fürsü ennehümü

Kad ünzirû bi hulûli'l-bü'si ve'n-nikami

O gün bildi Ehl-i Fürs[39] doğdu beklenen Nebî,

Korkutulduklarını, görüp derd ü elemi.

وَ بَاتَ اَيْوَانُ كِسْرٰي وَ هْوَ مُنْصَدِعٌ

كَشَمْلِ اَصْحَابِ كِسْرٰي غَيْرَ مُلْتَئِمِ

Ve bâte eyvânü Kısrâ vehve münsadi'un

Ke-şemli ashabı Kisrâ gayre mülteimi

Kisra'nın[40] sarayı o gece çatladı çöktü

Perişan darmadağın olan dostları gibi.

وَ النَّارُ خَامِدَةُ الْاَنْفَاسِ مِنْ اَسَفٍ

عَلَيْهِ وَ النَّهْرُ سَاهِي الْعَيْنِ مِنْ سَدَمِ

Ve'n-nâru hâmidetü'l-enfâsi min esefin
Aleyhi ve'n-nehru sâhi'l-ayni min sedemi

Ve söndü Mecûsî'nin[41] ateşleri bir anda
Nehr ise esefinden şaşırdı mecrâsını.

وَسَاءَ سَاوَةَ اَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا

وَ رُدَّ وَارِدُهَا بِالْغَيْظِ حِينَ ظَمِي

Ve sâe sâvete en gâdat buhayretühâ
Ve rudde vâridühâ bi'l-ğayzı hîne zamî

Sâve gölü kurudu şehir tam ye's içinde,
Pür-hiddet sakaları susuz dönünce geri.

كَاَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالْمَاءِ مِنْ بَلَلٍ

حُزْناً وَ بِالْمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَمِ

Ke-enne bi'n-nâri mâ bi'l-mâi min belelin
Huznen ve bi'l-mâi mâ bi'n-nâri min daremi

Güya ki ateşte su, suda ateş var idi,
Arttı put-gede[42] olan kalplerinin elemi.

وَالْجِنُّ تَهْتِفُ وَالْاَنْوَارُ سَاطِعَةٌ

وَالْحَقُّ يَظْهَرُ مِنْ مَعْنًي وَ مِنْ كَلِمِ

Ve'l-cinnü' tehtifü ve'l-envâru sâtıatün
Ve'l-hakku yazharu min mâ'nen ve min kelimi

Velvele salıp cinler, nurlar saçılır idi.
Lafz u ma'nâ ile hem doğdu tevhîd güneşi!

عَمُوا وَ صَمُّوا فَاِعْلَانُ الْبَشَائِرِ لَمْ
تُسْمَعْ وَ بَارِقَةُ الْاِنْذَارِ لَمْ تُشَمِ

Amû ve sammû fe i'lânü'l-beşâiri lem
Tüsmâ' ve bârikatü'l-inzâri lem tüşemi

Kör ve sağır kâfirler görmedi, duyamadı,
Korku şimşeklerini, beşâret[43] i'lânını!

مِنْ بَعْدِ مَا اَخْبَرَ الْاَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ
بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمُعْوَجَّ لَمْ يَقُمِ

Min bâ'di mâ ahbâra'l-akvâme kâhinühüm
Bienne dînehümü'l-mu'vecce lem yekumi

Küffâra kâhinleri hakkı duyurmuş iken,
Bâtıldan Dîn-i Hakka bir çokları dönmedi.

وَ بَعْدَ مَا عَايَنُوا فِي الْأُفْقِ مِنْ شُهُبٍ
مُنْقَضَّةً وَفْقَى مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ صَنَمِ

Ve bâ'de mâ âyenû fi'l-ufkı min şuhubin
Munkaddaten vefka mâ fî'l-arzı min sanemi

Ve sonra hârikalar, yerde gökde belirdi,
Yıldızlar çavdı gitti, putlar yere serildi.

حَتَّي غَدَا عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزِمٌ
مِنَ الشَّيَاطِينِ يَقْفُو اِثْرَ مُنْهَزِمِ

Hattâ ğadâ an tarîkı'l-vahyi münhezimün
Mine'ş-şeyâtîni yakfû isre münhezimi

Şeytanlar kaçıştılar vahyin geldiği yoldan,
Takiben ardı sıra İblîs-i münhezimi.

كَاَنَّهُمْ هَرَباً اَبْطَالُ اَبْرَهَةٍ

اَوْ عَسْكَرٌ بِالْحَصَي مِنْ رَاحَتَيْهِ رَمِي

Ke-ennehüm hereben abtâlü Ebrehetin

Ev askerun bi'l-hasâ min râhateyhi ramî

Sanki Ebrehe[44]'nin kaçışan sergerdeleri,

Yâhud ki Bedir'de taşlanan firârîleri.

نَبْذاً بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحٍ بِبَطْنِهِمَا

نَبْذَ الْمُسَبِّحِ مِنْ اَحْشَاءِ مُلْتَقِمِ

Nebzen bihî bâ'de tesbîhin bi bâtnihimâ

Nebze'l-müsebbihi min ahşâi mültakımi

Taşları tesbih ile attı avuçlarından,

Balık Yûnus'u[45] karaya attığı misâli.

Davet-i Nebî

-sallallahu aleyhi ve sellem-

جَائَتْ لِدَعْوَتِهِ الْاَشْجَارُ سَاجِدَةً

تَمْشِي اِلَيْهِ عَلَي سَاقٍ بِلاَ قَدَمِ

Câet lidâ'vetihi'l-eşcâru sâcideten

Temşî ileyhi alâ sâkın bilâ kademi

Ağaçlar davetine geldi secdeler ile,

Elsiz ayaksız koşup tasdike zî-keremi.[46]

كَاَنَّمَا سَطَرَتْ سَطْراً لِمَا كَتَبَتْ

فُرُوعُهَا مِنْ بَدِيعِ الْخَطِّ فِي اللَّقَمِ

Ke-ennemâ setaret satran limâ ketebet

Furûuhâ min bedî'il-hattı fî'l-lekami

Sanki ağaç dalları yazdı yol ortasına,

Hüsn-i hatt ile Hakkın, varlığın birliğini..

مِثْلَ الْغَمَامَةِ اَنّٰي سَارَ سَائِرَةً

تَقِيهِ حَرَّ وَطِيسٍ لِلْهَجِيرِ حَمِي

Misle'l-gâmâmeti ennâ sâre sâireten

Tekîhi harre vatîsin li'l-hecîri hâmî

Her nereye varsa ağaçlar gölgeler salur,

Bulut misâli korur gün ortasında Onu.

اَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُنْشَقِّ اِنَّ لَهُ

مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةً مَبْرُورَةَالْقَسَمِ

Aksemtü bi'l-kamer'i-l-münşakki inne lehû
Min kalbihî nisbeten mebrûrate'l-kasemi

Yemin ederim ki o iki şakkolmuş[47] Ay'a
Kalbi ile kamerin vardır müşâbeheti...

وَ مَا حَوَي الْغَارُ مِنْ خَيْرٍ وَ مِنْ كَرَمٍ

وَ كُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ عَمِي

Ve mâ hava'l-gâru min hayrin ve min keremin
Ve küllü tarfin mine'l-küffârı anhü amî

And olsun Gâr'ın[48] cem ettiği Hayr u Kerem'e,
Envârı O İki'nin, kıldı küffârı a'ma.

فَالصِّدْقُ فِي الْغَارِ وَالصِّدِّيقُ لَمْ يَرِمَا

وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْغَارِ مِنْ اَرِمِ

Fe's-sıdku fi'l-gâri ve's-sıddîku lem yerimâ
Ve hum yekûlûne mâ bi'l-gâri min erimi

Sıdk ile Sıddîk'ı Gâr içre göremediler,
Mağarada kimse yok diye urarlar demi.

ظَنُّوا الْحَمَامَه وَ ظَنُّوا الْعَنْكَبُوتَ عَلَي

خَيْرِ الْبَرِيَّةِ لَمْ تَنْسُجْ وَلَمْ تَحُمِ

Zannû'l-hamâme ve zannu'l ankebûte alâ
Hayri'l-beriyyeti lem tensüc ve lem tehumi

Güvercin ve örümcek Gâr-i Şerîf önüne,
Yuva yapıp sakladı Rasûl-i Muhterem'i!

وِقَايَةُ اللّٰهِ اَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةٍ

مِنَ الدُّرُوعِ وَ عَنْ عَالٍ مِنَ الْاُطُمِ

Vikâyetüllâhi ağnet an müdâafetin

Mine'd-durûı ve an âlin mine'l utumi

Allah'ın vikayesi gerektirmez kuluna,

Kat kat zırhlar ile yüce yüce kal'aları.

مَا سَامَنِي الدَّهْرُ ضَيْماً وَاسْتَجَرْتُ بِهِ

اِلَّا وَ نِلْتُ جِوَاراً مِنْهُ لَمْ يَضُمِ

Mâ sâmeni'd-dehru daymen ve'stecertü bihî

İllâ ve niltü civâran minhü lem yedumi

Kahrına uğradıkça devrin sığındım Ona,

İlticâ ettikçe buldum emn ü emânımı.

وَلَا الْتَمَسْتُ غِنَي الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ

اِلَّا اسْتَلَمْتُ النَّدٰى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلَمِ

Vele'l-temestü ğine'd-dâreyni min yedihî
İllâ'stelemtü'n-nedâ min hayrı müstelemi

Ne zaman ki istedim saâdet-i dâreyni,[49]
Buldum Onun elinden saâdet-i Dâreyni.

لَا تُنْكِرِ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ اِنَّ لَهُ

قَلْباً اِذَا نَامَتِ الْعَيْنَانِ لَمْ يَنَمِ

Lâ tünkiri'l-vahye min ru'yâhü inne lehû
Kalben izâ nâmeti'l-aynâni lem yenemi

Rüyada vahy aldığın inkâr eyleme sakın!
Kalbi uyumaz Onun uyusa da gözleri.

فَذَاكَ حِينَ بُلُوغٍ مِنْ نُبُوَّتِهِ

فَلَيْسَ يُنْكَرُ فِيهِ حَالُ مُحْتَلَمِ

Fezâke hîne bulûğın min nübüvvetihî

Fe leyse yünkeru fîhi hâlu muhtelemi

Rüyadaki bu vahyi nübüvvetinde idi,

İnkâr olunmaz aslâ sonraki rüyaları!

تَبَارَكَ اللّٰهُ مَا وَحْيٌ بِمُكْتَسَبٍ

وَلاَ نَبِيٌّ عَلَى غَيْبٍ بِمُتَّهَمِ

Tebârekellâhü mâ vahyün bi müktesebin

Velâ nebiyyün alâ ğaybin bi müttehemi

Kisbî[50] değildir Vahiy. Hak feyyâz u Âlidir,

Gayb üzere haberinde yanılmaz hiç bir nebi!

كَمْ اَبْرَأَتْ وَصَباً بِللَّمْسِ رَاحَتُهُ

وَ اَطْلَقَتْ اَرِباً مِنْ رِبْقَتِ اللَّمَمِ

Kem ebreet vasaben bi'l-lemsi râhatühû

Ve atlakat eriben min ribkati'l-lememi

Nice hasta şifâ-yâb oluptur ellerinden,

Kayd-ı cünûndan[51] O kurtardı nicelerini!..

وَاَحْيَتِ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُهُ

حَتَّي حَكَتْ غُرَّةً فِي الْاَعْصُرِ الدُّهُمِ

Ve ahyeti's-senete'ş-şehbâe da'vetühû

Hattâ haket gurreten fi'l-a'suri'd-dühümi

Duâsı hayat verdi kupkuru şol seneye,

Asırlarda O sene tek ve âşikâr idi.

بِعَارِضٍ جَادَ اَوْ خِلْتَ الْبِطَاحَ بِهَا

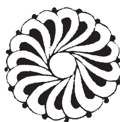
سَيْباً مِنَ الْيَمِّ اَوْ سَيْلًا مِنَ الْعَرِمِ

Bi ârıdın câde ev hilte'l-bitâha bihâ

Seyben mine'l-yemmi ev seylen mine'l-arimi

Duâsı hürmetine dökülen rahmet-i Hak,

Andırır mevc-i yemi[52] veya Seyl-i Arim-i...[53]

Kur'ân-ı Kerîm'in Şânı

دَعْنِي وَ وَصْفِي آيَاتٍ لَهُ ظَهَرَتْ

ظُهُورَ نَارِ الْقِرٰى لَيْلاً عَلَى عَلَمِ

Da'nî ve vasfî âyâtin lehü zahuret

Zuhûre nâri'l-kırâ leylen alâ alemi

Bırak beni de vasf edeyim mu'cizâtını,

Gece dağda yükselen şölen[54] ateşi gibi.

فَالدُّرُّ يَزْدَادُ حُسْناً وَ هْوَ مُنْتَظِمٌ

وَ لَيْسَ يَنْقُصُ قَدْراً غَيْرَ مُنْتَظِمِ

Fe'd-dürrü yezdâdü husnen vehve muntezımün

Ve leyse yenkusu kadren gayra, muntezımi

İnci dizilmiş iken yüksek olur değeri,

Dizilmemiş olsa ger kıymeti eksilir mi?

فَمَا تَطَاوَلَ آمَالُ الْمَدِيحِ اِلَي

مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الْاَخْلاَقِ وَ الشِّيَمِ

Femâ tetâvele âmâlü'l-medîhi ilâ

Mâ fîhi min keremi'l-ahlâkı ve'ş-şiyemi

Medh edenin hayâli erebilir mi ona?

Kerem menbaı odur âlî dürür şiyemi![55]

آيَاتُ حَقٍّ مِنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثَةٌ

قَدِيمَةٌ صِفَةُ الْمَوْصُوفِ بِالْقِدَمِ

Âyâtü hakkın mine'r-rahmâni muhdesetün
Kadîmetün sıfatü'l-mevsûfî bi'l-kıdemi

Lafz-ı Kur'ân-ı Mübîn beşer dilinde hâdis;[56]
Mana ciheti kadîm Hak'tan alır kıdemi!

لَمْ تَقْتَرِنْ بِزَمَانٍ وَهْيَ تُخْبِرُنَا

عَنِ الْمَعَادِ وَ عَنْ عَادٍ وَ عَنْ اِرَمِ

Lem takterin bi zemânin vehye tuhbirunâ
Ani'l-meâdi ve an âdin ve an iremi

Tayy-ı zaman ederek haber veriyor bize,
Ahvâl-i kıyâmeti kavm-i Âd'i[57] İrem'i.[58]

دَامَتْ لَدَيْنَا فَفَاقَتْ كُلَّ مُعْجِزَةٍ

مِنَ النَّبِيِّينَ اِذْجَائَتْ وَ لَمْ تَدُمِ

Damet ledeynâ fe fâkat külle mu'cizetin

Mine'n-nebiyyîne iz câet velem tedümi

Mucizeler üstü hep devam edip gidecek,

Diğer nebîlerinki devamlı kalamadı.

مُحْكَمَاتٌ فَمَا يَبْقِينَ مِنْ شُبَهٍ

لِذِي شِقَاقٍ وَلاَ يَبْغِينَ مِنْ حِكَمِ

Muhakkemâtün femâ yebkîne min şübehin

Lizî şikakin ve lâ yebğîne min hıkemi

Âyât-ı muhkemâtı komadı şübehâtı!.

Başkaca hâkimlere bırakmadı hâcâtı!

مَا حُورِبَتْ قَطُّ اِلَّا عَادَ مِنْ حَرَبٍ

اَعْدَى الْاَعَادِي اِلَيْهَا مُلْقِيَ السَّلَمِ

Mâ hûribet kattu illâ âde min-harabin

A'de'l-eâdî ileyhâ mulkıye's-selemi

Kur'ân'a harp açanlar baş eğdi dize geldi,

En yaman düşmanları kırdı kodu kalemi!

رَدَّتْ بَلاَغَتُهَا دَعْوَي مُعَارِضِهَا

رَدَّ الْغَيُورِ يَدَا لْجَانِي عَنِ الْحُرَمِ

Reddet belâğatühâ da'vâ muârızıha

Redde'l-ğayûri yede'l-cânî ani'l-huremi

Reddetti belâğatı kuru iddiâları,

Merd-i gayûrun hâin eli kırdığı gibi!

لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ

وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ وَالْقِيَمِ

Lehâ meanin ke mevci'l-bahri fî mededin

Ve fevka cevherihî fî'l-husni ve'l-kıyemi

Manâları denizin dalgaları gibidir,

Hüsn ü kıymetinde de tahtında[59] kodu yemi!

فَلاَ تُعَدُّ وَلَا تُحْصَا عَجَائِبُهَا

وَلاَ تُسَامُ عَلَي الْاِكْثَارِ بِالسَّأَمِ

Felâ tüaddü velâ tuhsâ acâibühâ

Velâ tüsâmü alâ'l-iksâri bi's-seemi

Rakamlar âciz kalır saymağa fezâilin,

Ömürlerce okunur zevkinin yok doyumu!

قَرَّتْ بِهَا عَيْنُ قَارِيهَا فَقُلْتُ لَهُ

لَقَدْ ظَفِرْتَ بِحَبْلِ اللّٰهِ فَاعْتَصِمِ

Karret bihâ aynu Kârîha fe kultü lehû

Le kad zafirte bi-hâblillâhi fa'tesımi

Okuyanın gözleri aydın oldu ve dedim:

Zaferlere ulaştın tut Allah'ın ipini!

اِنْ تَتْلُهَا خِيفَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَظٰي

اَطْفَأْتَ نَارَ لَظٰي مِنْ وِرْدِهَا الشَّبِمِ

İn tetlühâ hîfeten min harri nâri lezâ

Etfe'te nâre lezâ min virdiha'ş-şebimi

Cehennemin nârından korkarak okur isen,

Vird-i Kur'ân-ı Kerîm söndürür Cehennemi!

كَأَنَّهَا الْحَوْضُ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ بِهِ

مِنَ الْعُصَاتِ وَ قَدْ جَاؤُهُ كَالْحُمَمِ

Ke-ennehâ'l-havzu tebyeddu'l-vücûhu bihî
Mine'l-usâti ve kad câuhu ke'l-humemi

Kur'ân Havz-ı Kevser'dir onunla ak pâk olur,
Âsîlerin kapkara gelip yıkanan yüzü.

وَكَالصِّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدِلَةً

فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَقُمِ

Ve ke's-sırâtı ve ke'l-mîzâni mâ'dileten
Fe'l-kıstu min gayrihâ fî'n-nâsi lem yekumi

Adâlet cihetinden Sırât ve Mizan gibi,
Kaldırdı hükm-i Kur'ân başkaca yasaları!

لاَ تَعْجَبَنْ لِحَسُودٍ رَاحَ يُنْكِرُهَا

تَجَاهُلاً وَهْوَ عَيْنُ الْحَاذِقِ الْفَهِمِ

Lâ ta'ceben lihasûdin râhe yünkiruhâ
Tecâhülen vehve aynu'l-hâzikı'l-fehimi

Teaccüb etme sakın münkirin hasedine,
Bilir de bilmezlenir ve sezdirmez fehimi.[60]

قَدْ تُنْكِرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ

وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمِ

Kad tünkiru'l-aynu dav'eş-şemsi min remedin
Ve yünkirü'l-femü ta'me'l-mâi min sekami

Bazan göz hasta olur inkâr eder güneşi,
Ağız da hasta olsa suda tat yok demez mi?

Mİ'RÂC-I NEBÎ

-sallallahu aleyhi ve sellem-

يَا خَيْرَ مَنْ يَمَمَ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ

سَعْياً وَفَوْقَ مُتُونِ الْاَيْنُقِ الرُّسُمِ

Yâ hayre men yememe'l'-âfûne sâhatehû

Sa'yen ve fevka mütûni'l-eynukı'r-rusümi

Ey cümle yoksulların piyâde ve hecinle,

Yoluna düştüklerinin sen en hayırlısı!

وَ مَنْ هُوَ الْاٰيَةُ الْكُبْرٰي لِمُعْتَبِرٍ

وَ مَنْ هُوَ النِّعْمَتُ الْعُظْمٰي لِمُغْتَنِمِ

Ve men hüve'l-âyetü'l-kübrâ lî mu'tebirin

Ve men hüve'n-ni'metü'l-uzmâ lî muğtenimi

Marifet isteyene Sen ey âyete'l-kübrâ!

Erdiren hidâyete tâlib-i selâmeti!

سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا اِلٰى حَرَمٍ

كَمَا سَرَى الْبَدْرُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

Serayte min Haramin leylen ilâ Haramin

Kemâ sera'l-bedru fî dâcin mine'z-zulemi

Ağdın pür-nûr olarak Kabe'den Aksâ'ya dek,

Bedr-i münîr olarak yırtıp cümle zulemi.

وَ بِتَّ تَرْقٰي اِلٰي اَنْ نِلْتَ مَنْزِلَةً

مِنْ قَابَ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرَكْ وَ لَمْ تُرَمِ

Ve bitte terkâ ilâ en nilte menzileten

Min kâbe kavseyni lem tüdrak ve lem türami

Ve sonra yükselerek Ka'be Kavseyn'e[61] kadar.

Kimse eremedi ki ne mümkün tasavvuru!

وَ قَدَّمَتْكَ جَمِيعُ الْاَنْبِيَاءِ بِهَا

وَالرُّسْلِ تَقْدِيمِ مَخْدُومٍ عَلَي خَدَمِ

Ve kaddemetke cemiu'l-enbiyâi bihâ

Ve'r-rusli takdîme mahdûmin alâ hademi

Cümle nebîlere sen O günde imâm oldun!

Elhak kadrini bilip takdîm ettiler seni!

وَ اَنْتَ تَخْتَرِقُ السَّبْعَ الطِّبَاقَ بِهِمِ

فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبَ الْعَلَمِ

Ve ente tahteriku's-seb'a't-tıbâka bihim
Fi mevkibin künte fîhi sâhibe'l-alemi

Yedi kat semâları yarıp yükselen sendin!
Enbiyâ mevkibinin[62] sendin sahîb-alemi![63]

حَتّٰي اِذَا لَمْ تَدَعْ شَأْواً لِمُسْتَبِقٍ

مِنَ الدُّنُوِّ وَلاَ مَرْقًى لِمُسْتَنِمِ

Hattâ izâ lem teda' şe'ven limüstebıkın
Mine'd-dünüvvi velâ merkan limüstenimi

Yâ Habîb-i Kibriyâ! İsrâ gecesinden sen,
Öyle yüceldin altta kodun yücelikleri!

خَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالْاِضَافَةِ اِذْ

نُودِيتَ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُفْرَدِ الْعَلَمِ

Hafedte külle makâmın bi'l-izâfeti iz

Nûdîte bi'r-ref'i misle'l-müfredi'l-alemi

Her makamı geride kodun Mîrâcında sen!

Zirvede dalgalanan Tekbir, sancak misâli!

كَيْمَا تَفُوزَ بِوَصْلٍ اَيِّ مُسْتَتِرٍ

عَنِ الْعُيُونِ وَسِرٍّ اَيِّ مُكْتَتَمِ

Keymâ tefûze bi vaslin eyyi müstetirin

Ani'l-uyûni ve sırrın eyyi müktetemi

Cümle gözlerden ırak ne gizli vuslat için!

Çağrıldın almaya nice râz[64] u esrârı.

فَحُزْتَ كُلَّ فَخَارٍ غَيْرَ مُشْتَرَكٍ

وَجُزْتَ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرَ مُزْدَحَمِ

Fe huzte külle fehârin gayre müşterekin
Ve cüzte külle makâmin gayre müzdehami

Her bir fezâilinde şerîkin yoktur senin!.
Farklar sende cem olur geçtin her bir makamı.

وَ جَلَّ مِقْدَارُ مَا وُلِيتَ مِنْ رُتَبٍ

وَ عَزَّ اِدْرَاكُ مَا اُولِيتَ مِنْ نِعَمِ

Ve celle mıkdâru mâ vülîte min -rütebin
Ve azze idrâkü mâ ûlîyte min niami

Sultân-ı Levlâk sensin! Pek yüce rütbelerin,
Ne müşkil idrâk sana, in’âm-ı Zî Kerem’i.

بُشْرٰى لَنَا مَعْشَرَ الْاِسْلَامِ اِنَّ لَنَا

مِنَ الْعِنَايَةِ رُكْناً غَيْرَ مُنْهَدِمِ

Büşrâ lenâ mâ'şere'l-İslâmi inne lenâ

Mine'l-inâyeti rüknen gayre münhedimi

Ey İslâm Cemâati!. Bize müjdeler olsun,

Rükn-i metîn[65] Rabbimin bize lutf u niamı.

لَمَّا دَعَااللّٰهُ دَاعِينَا لِطَاعَتِهِ

بِاَكْرَمِ الرُّسْلِ كُنَّا اَكْرَمَ الْاُمَمِ

Lemmâ deâllâhü dâînâ litâatihî

Bi ekremi'r-rusli künnâ ekreme'l-ümemi

Bizi davet edeni Hak da davet edince,

Oldu Ekreme'r-rusûl,[66] biz ümmetler ekremi.

Cihâd-ı Nebî

-sallallahu aleyhi ve sellem-

رَاعَتْ قُلُوبَ الْعِدٰي اَنْبَاءُ بِعْثَتِهِ

كَنَبْأَةٍ اَجْفَلَتْ غُفْلاً مِنَ الْغَنَمِ

Râet kulûbe'l-ıdâ enbâü bi'setihî

Keneb'etin ecfelet ğuflen mine'l-ğanemi

Bi'setinin[67] haberi korkuttu düşmanları,

Sanki arslan sadâsı ürküttü koyunları.

مَازَالَ يَلْقَاهُمُ فِي كُلِّ مُعْتَرَكٍ

حَتّٰى حَكَوْ بِالْقَنَا لَحماً عَلٰى وَضَمِ

Mâ zâle yelkâhümü fî külli mu'terekin

Hattâ hakev bi'l-kanâ lahmen alâ vedami

Savaş meydanlarında cenge hazır idi Ol,

Münkirler oluncaya çengelde et misâli.

وَدُّوا الْفِرَارَ فَكَادُوا يَغْبِطُونَ بِهِ

اَشْلاَءَ شَالَتْ مَعَ الْعِقْبَانِ وَ الرَّخَمِ

Veddü'l-firâre fe kâdû yağbitûne bihî

Eşlâe şâlet meâ'l-ıkbâni ve'r-rehâmi

Öylesine kaçar idiler ki ma'rekeden[68]

Kartal pençesindeki leşe imrenirlerdi.

تَمْضِي اللَّيَالِي وَلَا يَدْرُونَ عِدَّتَهَا

مَا لَمْ تَكُنْ مِنْ لَيَالِي الْاَشْهُرِ الْحُرُمِ

Temdi'l-leyâlî velâ yedrûne iddetehâ

Mâlem tekün min leyâli'l-eşhurı'l-hurumi

Şaşırmıştı kâfirler gece gündüzlerini,

Haram aylar[69] gelmese bilmezler ay ve günü.

كَاَنَّمَا الدِّينُ ضَيْفٌ حَلَّ سَاحَتَهُمْ

بِكُلِّ قَرْمٍ اِلَى لَحْمِ الْعِدَى قَرِمِ

Ke-ennema'd-dînü dayfün halle sâhatehum

Bi külli karmin ilâ lahmi'l-idâ karimi

Güyâ ki mücâhidîn indi sâhalarına,

Düşman etlerine iştahlı misâfir gibi.

يَجُرُّ بَحْرَ خَمِيسٍ فَوْقَ سَابِحَةٍ

يَرْمِي بِمَوْجٍ مِنَ الْاَبْطَالِ مُلْتَطِمِ

Yecurru bâhre hamîsin fevka sâbihatin

Yermî bi mevcin mine'l-ebtâli mültatımi

Sevk eder orduları yüzen atlar üstünde,

Yüklenir dalga dalga İslâm bahâdırları...

مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلّٰهِ مُحْتَسِبٍ

يَسْطُوا بِمُسْتَأْصِلٍ لِلْكُفْرِ مُصْطَلِمِ

Min külli müntedibin lillâhi muhtesibin

Yestû bi müste'sılin li'l-küfri mustalimi

Hakkın rızâsı için Hakka koşan yiğitler,

Küfrü kökünden silmek içindir hamleleri.

حَتَّى غَدَتْ مِلَّةُ الْاِسْلَامِ وَهْيَ بِهِمْ
مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةَ الرَّحِمِ

Hattâ gadet milletü'l-İslâmi vehye bihim
Min bâ'di ğurbetihâ mevsûlete'r-rahimi

Bahâdırân-ı ümmet ile Millet-i İslâm,
Gurbetlerden sonra ettiler sıla-i rahmi.[70]

مَكْفُولَةً اَبَدًا مِنْهُمْ بِخَيْرِ اَبٍ
وَ خَيْرِ بَعْلٍ فَلَمْ تَيْتَمْ وَ لَمْ تَئِمِ

Mekfûleten ebeden minhüm bi hayri ebin
Ve hayri bâ'lin felem teytem velem teimi

En hayırlı baba ve kocaların elinde,
Ne dul oldu ne yetim, Dîn-i Mübîn ebedî.

هُمُ الْجِبَالُ فَسَلْ عَنْهُمْ مُصَادِمَهُمْ

مَاذَا رَأَوْا مِنْهُمُ فِي كُلِّ مُصْطَدَمِ

Hümü'l-cibâlü fesel anhüm müsâdimehüm

Mâ zâ re'ev minhumu fî külli mustademi

Sanki dağlar gibidir küffâra sor onları,

Her meydân-ı gazâda neler gördüklerini!

وَ سَلْ حُنَيْناً وَ سَلْ بَدْراً وَ سَلْ اُحُداً

فُصُولَ حَتْفٍ لَهُمْ اَدْهٰى مِنَ الْوَخَمِ

Ve sel Huneynen ve sel Bedren ve sel Uhuden

Fusûle hatfin lehüm edhâ mine'l-vehami

Huneyn'e sor, Bedr'e sor, Uhud dağlarına sor!

O devirler düşmana tâûndan[71] beter idi.

اَلْمُصْدِرِّي الْبِيْضِ خُمْراً بَعْدَ مَا وَرَدَتْ

مِنَ الْعِدٰى كُلَّ مُسْوَدٍّ مِنَ اللِّمَمِ

El musdirri'l-bîyzi humren bâ'de mâ veredet

Mine'l-ıdâ külle müsveddin mine'l-limemi

Al kanlara boyanır düşman göğüslerinde,

Kapkara omuzlarda parlayan kılıçları.

وَالْكَاتِبِينَ بِسُمْرِ الْخَطِّ مَا تَرَكَتْ

اَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرَ مُنْعَجِمِ

Ve'l-kâtibîne bisümri'l-hattı mâ tereket

Aklâmühüm harfe cismin gayre mun'acimi

İslâm yiğitlerinin kalemi kılıç gibi,

Bir bir noktaladılar düşman vücudlarını!

شَاكِي السِّلَاحِ لَهُمْ سِيمَا تُمَيِّزُهُمْ

وَ الْوَرْدُ يَمْتَازُ بِالسِّيمَا مِنَ السَّلَمِ

Şâki's-silâhi lehüm sîmâ tümeyyizühüm

Ve'l-verdü yemtâzü bi's-sîmâ mine's-selemi

Tekmil silahlar ile sîmâlarından belli,

Nasıl ki gül başkadır dûnunda kor selemi.[72]

تُهْدِي اِلَيْكَ رِيَاحُ النَّصْرِ نَشْرَهُمُ

فَتَحْسَبُ الزَّهْرَ فِي الْاَكْمَامِ كُلَّ كَمِي

Tühdî ileyke riyâhu'n-nasri neşrehümü

Fe tahsebü'z-zehre fi'l-ekmâmi külle kemî

Zafer yelleri gelir, buy-i[73] güller getirir.

Yiğitlerin teri, bin bir bahar çiçekleri.

كَأَنَّهُمْ فِي ظُهُورِ الْخَيْلِ نَبْتُ رُباً

مِنْ شِدَّةِ الْحَزْمِ لَا مِنْ شِدَّةِ الْحُزُمِ

Ke-ennehüm fî zuhûri'l-hayli nebtü ruben
Min şiddeti'l-hazmi lâ min şiddeti'l-huzumi

Atlarının sırtında sarp dağların ağacı,
Mücâhidin heybeti azm ü sabrından idi.

طَارَتْ قُلُوبُ الْعِدٰى مِنْ بَأْسِهِمْ فَرَقاً

فَمَا تُفَرِّقُ بَيْنَ الْبَهْمِ وَالْبُهَمِ

Târet kulübü'l-ıdâ min-be'sihim ferekan
Femâ tüferriku beyne'l-behmi ve'l-bühemi

Ödü koptu kâfirin mücâhidin sesinden,
Seçemedi kuzu mu? Yoksa arslan sesi mi?

وَ مَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللّٰهِ نُصْرَتُهُ

اِنْ تَلْقَهُ الْاُسْدُ فِي اٰجَامِهَا تَجِمِ

Ve men tekün bi Resûlillâhi nusretühû

İn telkahü'l-üsdü fî âcâmihâ tecimi

Kimin nusratı[74] Rasûl bereketiyle ola,

Ormandaki arslanı susturur mehâbeti.[75]

وَلَنْ تَرٰى مِنْ وَلِيٍّ غَيْرِ مُنْتَصِرٍ

بِهِ وَ لَا مِنْ عَدُوٍّ غَيْرَ مُنْقَصِمِ

Ve len terâ min veliyyin gayri muntesırın

Bihî velâ min aduvvin gayre munkasımi

Göremezsin nusrata ermemiş tek dostunu,

Kezâ hezîmetten kurtulan tek düşmanını.

اَحَلَّ اُمَّتَهُ فِي حِرْزِ مِلَّتِهِ

كَاللَّيْثِ حَلَّ مَعَ الْاَشْبَالِ فِي اَجَمِ

Ehalle ümmetehû fî hırzı milletihî

Ke'l-leysi hâlle meâ'l-eşbâli fî ecemi

Ümmetini kondurdu Dîn'in kal'alarına,

Arslan âilesi ormana konduğu gibi.

كَمْ جَدَّلَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ مِنْ جَدَلٍ

فِيهِ وَ كَمْ خَصَّمَ الْبُرْهَانُ مِنْ خَصِمِ

Kem Ceddelet kelimâtüllâhi min cedelin

Fîhi ve kem hassame'l-bürhânü min hasımı

Nice cür'etlileri çarptı Kur'ân-ı Mübîn,

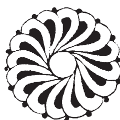
Her bir hasmını yere çaldı mucizeleri!

كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الْاُمِّيِّ مُعْجِزَةً
فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَ التَّأْدِيبِ فِي الْيُتُمِ

Kefâke bi'l-ilmi fî'l-ummiyyi mu'cizeten
Fi'l-câhiliyyeti ve't-te'dîbi fi'l-yütümi

İlmin yetüptür sana mucize-i ebedî!
Yetîm iken edebin ve Sen Nebiyy-i Ümmî![76]

Mağfiret ve Şefaat Talebi

خدَمْتُهُ بِمَدِيحٍ اَسْتَقِيلُ بِهِ

ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِي الشِّعْرِ وَالْخِدَمِ

Hademtühû bi medîhin estekîlü bihî

Zünûbe-umrin medâ fi'ş-şi'ri ve'l-hıdemi

Hizmet-i medhin edip afvim taleb ederim.

Medh-i ağyârda geçti ömrümün hayli demi.

اِذْ قَلَّدَانِيَ مَا تُخْشٰى عَوَاقِبُهُ

كَاَنَّنِي بِهِمَا هَدْيٌ مِنَ النَّعَمِ

İz kalledâniye mâ tuhşâ avâkibuhû

Ke-ennenî bihimâ hedyün mine'n-neami

Şiirlerim boynuma öyle vebâl oldu kim,

Andırırım şimdi ben kurbanlığı, ğanemi.[77]

اَطَعْتُ غَيَّ الصِّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ وَمَا

حَصَّلْتُ اِلَّا عَلَى الْاٰثَامِ وَ النَّدَمِ

Eta'tü ğayye's-sıbâ fi'l-hâleteyni vemâ

Hassaltü illâ alâ'l-âsâmi ve'n-nedemi

Çocukça aldandım medh u hicvinle ağyârın,

Kazandım böylece ben günâh ile nedemi!.[78]

فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا
لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسُمِ

Feyâ hasârete nefsin fî ticâretihâ
Lem teşteri'd-dîne bi'd-dünyâ velem tesümi

Yazık ticâretinde zararda olan nefsim!
Dünyâ zevkin verip dîni satın alamadı.

وَمَنْ يَبِعِ اٰجِلًا مِنْهُ بِعَاجِلِهِ
يَبْنِ لَهُ الْغَبْنُ فِي بَيْعٍ وَ فِي سَلَمِ

Ve men yeb'i êcilen minhü bi âcilihi
Yebni lehü'l-ğâbnü fî bey'in ve fî selemi

Kim peşin lezzetlere dînini satar ise,
Ziyan olur elbette ticâreti selemi.[79]

اِنْ اٰتِ ذَنْباً فَمَا عَهْدِي بِمُنْتَقِضٍ

مِنَ النَّبِيِّ وَلاَ حَبْلِي بِمُنْصَرِمِ

İn âti zenben femâ ahdî bi müntekıdin
Mine'n-nebiyyi velâ hablî bi munsarimi

Gelsem günahla ahdim bozulucu değildir,
Sanma Nebî'den zinhâr koparırım ipimi!

فَاِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِتَسْمِيَتِي

مُحَمَّدًا وَهْوَ اَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

Fe inne lî zimmeten minhü bi-tesmiyetî
Muhammeden vehve evfa'l-halkı bi'z-zimemi

Zîrâ emânım vardır ismim Muhammed benim!
Bilcümle halk içinde Odur en vefâlısı!

اِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعَادِي اٰخِذاً بِيَدِي
فَضْلًا وَ اِلَّا فَقُلْ يَازَلَّةَ الْقَدَمِ

İn lem yekün fî meâdî âhizen bi yedî
Fadlen ve illâ fe kul yâ zellete'l-kademi

Eğer Mahşerde benim tutmaz ise elimi
Diyesin ey bîçâre kaydırdın bak kademi![80]

حَاشَاهُ اَنْ يُحْرِمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ
اَوْ يَرْجِعَ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمِ

Hâşâhü en yuhrime'r-râcî mekârimehû
Ev yerci'a'l-câru minhü gayre muhteremi

Hâşâ ki mahrûm ede şefâatin umanı,
Muhtâcınım diyeni eli boş döndürür mü?

وَ مُنْذُ اَلْزَمْتُ اَفْكَارِي مَدَائِحَهُ

وَ جَدْتُهُ لِخَلَاصِي خَيْرَ مُلْتَزِمِ

Ve munzu elzemtü efkârî medâihahû
Vecedtühû li'halâsî hayre mültezimi

Efkârımı medhine hasr ettiğimden beri,
Buldum halâsımın[81] yegâne hâmisi Onu!

وَلَنْ يَفُوتَ الْغِنٰى مِنْهُ يَداً تَرِبَتْ

اِنَّ الْحَيَا يُنْبِتُ الْاَزْهَارَ فِي الْاَكَمِ

Velen yefûte'l-ğınâ minhü yeden teribet
lnne'l-hayâ yünbitü'l-ezhâra fi'l-ekemi

Boş çevirmez ebedâ dûçâr-ı fakr olanı!
Rahmet, taşlarda bile bitirir çiçekleri.

وَلَمْ اُرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي قَطَفَتْ

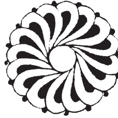
يَدَا زُهَيْرٍ بِمَا اَثْنٰى عَلٰى هَرَمِ

Velem ürid zehrate'd-dünya'l-letî katafet

Yedâ Züheyrin bimâ esnâ alâ herami

Medhimle istemedim dünyâ ganîmetini,

Züheyr'in[82] medh-i Herem'le[83] topladığı gibi.

Efendimiz'e İlticâ

يَا اَكْرَمَ الْخَلْقِ مَالِي مَنْ اَلُوذُ بِهِ

سِوَاكَ عِنْدَ حُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمَمِ

Yâ ekreme'l'-halkı mâlî men elûzü bihî

Sivâke inde hulûli'l-hâdisi'l amemi

Eyâ Ekreme'r-rusül! Senden gayrı kimim var?

Rihletim[84] hengâmında melceimsin[85] değil mi?

وَلَنْ يَضِيقَ رَسُولُ اللّٰهِ جَاهُكَ بِي

اِذِ الْكَرِيمِ تَجَلّٰى بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

Velen yedîka Resûlüllâhi câhüke bî
İzi'l-kerîmi tecellâ bi'smi müntekimi

Yâ Rasûlallah! O gün beni de al yanına!
Tecellî kılar Mevlâmın İsm-i Müntakim'i[86].

فَاِنَّ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَ ضَرَّتَهَا

وَ مِنْ عُلُومِكَ عِلْمَ اللَّوْحِ وَ الْقَلَمِ

Fe inne min cûdike'd-dünyâ ve darretehâ
Ve min ulûmike ilme'l-levhi ve'l-kalemi

Şüphesiz kereminden dünyâ ve ukbâ dahî,
Sana lutf etti Hudâ ilm-i Levh u Kalemi!

يَا نَفْسُ لَا تَقْنَطِي مِنْ زَلَّةٍ عَظُمَتْ

اِنَّ الْكَبَائِرَ فِي الْغُفْرَانِ كَاللَّمَمِ

Yâ nefsü lâ taknetî min zelletin azumet

İnne'l-kebâira fi'l-ğufrâni- ke'l-lememi

Ye'se düşme ey nefsim, kebâir[87] ettim deyü!

Avf-i Hak'da kebâir andırırlar lememi.

لَعَلَّ رَحْمَةَ رَبِّي حِينَ يَقْسِمُهَا

تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقَسَمِ

Lealle rahmete Rabbî hîne yaksimühâ

Te'tî alâ hasebi'l-ısyâni fi'l-kasemi

Rabbimin taksîminde umulur rahmetini,

Verir isyana göre, bilir de isyânımı.

يَا رَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ
لَدَيْكَ وَاجْعَلْ حِسَابِي غَيْرَ مُنْخَرِمِ

Yâ Rabbi vec'al recâî ğayre mun'akisin
Ledeyke vec'al hisâbî ğayre münharimi

Yâ Rabbi, ümmîdimi red buyurma kerem et!
Ömrümce afvin umdum, boş çıkarma zannımı!

وَالْطُفْ بِعَبْدِكَ فِى الدَّارَيْنِ اِنَّ لَهُ
صَبْرًا مَتٰى تَدْعُهُ الْاَهْوٰالِ يَنْهَزِمِ

Ve'ltuf bi abdike fi'd-dâreyni inne lehû
Sabren metâ ted'uhu'l-ehvâli yenhezimi

Lutfet iki cihanda bu kuluna ilâhi!
Gelse musîbet ona, var sabr-ı münhezimi![88]

وَاْذَنْ لِسَحْبِ صَلٰوةٍ مِنْكَ دَائِمَةً

عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍّ وَ مُنْسَجِمِ

Ve'zen li sahbi salâtin minke dâimeten

Alâ'n-nebiyyi bi münhellin ve münsecimi

İzin ver de ağlasın rahmet bulutlarına,

Serinletir belki O Nebiyy-i Muhterem'i.

وَ الْاٰلِ وَ الصَّحْبِ ثُمَّ التَّابِعِينَ لَهُمْ

اَهْلُ التُّقٰى وَ النُّقٰى وَالْحِلْمِ وَ الْكَرَمِ

Ve'l-âli ve's-sahbi sümme't-tâbiîne lehüm

Ehlü't-tükâ ve'n-nükâ ve'l-hilmi ve'l-keremi

Âlinin, ashâbının, tâbiînin üstüne,

Kandırır ehl-i tüka,[89] pâk ü hilm ü keremi.

مَا رَنَّحَتْ عَذَبَاتِ الْبَانِ رِيحُ صَبَا

وَاَطْرَبَ الْعِيسَ حَادِي الْعِيسِ بِالنَّغَمِ

Mâ rennehat azebâti'l-bâni rîhu sabâ

Ve atrabe'l-îse hâdi'l-îsi bi'n-neğami

Salladıkça dalların "Bân"ın[90] sabâ yelleri,

Kervanı kervancının coşturdukça neğamı[91].

1398 yılının Şevval ayının 19. günü,

İkmâl-i tercemeden ref' eyledim kalemi.

Yâ Rabbi kendine kul, Habîbine ümmet et!
Dünyâda hem ukbâda me'yûs etme mesrûr et!
Yâr et sevdiklerini, yerdir yerdiklerini,
Medh-i Rasûlün ile vîrânemiz ma'mûr et!

İSTİMDÂD

Şem'ine pervânedir bây ü gedâ her gâh senin!
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!
Muntazır teşrîfine her bir dil'i âgâh senin!
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!

Dâim illellah'dürur îmânımız ezkârımız..
Arş-ı Rahman'dan gelüptür dem be dem efkârımız.
Hadden efzûn eşkimizdir her seherde kârımız.
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!

Ravza-i Pâk-i Nebî'yeilticâ ettim bu şeb.
Bâb-ı Sıddîk'a sarıldım sıdk ile bir kez bu şeb.
Mâverâ-yı aşk'a düştüm zahm-i firkatten bu şeb.
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!

Hazret-i Ka'b İbn-i Mâlik dâr-ı mihnet-bârına;
Hâlimi arza mecâl yok her iki Reftârına.
Bir beşâret yok mu Hak'tan bende-i nâçârına?
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!

Yek nazar bestir Efendim rahm et Allah aşkına!
Dest-i red urma kerem kıl afv et Allah aşkına!
Zâr u giryânındır İlhan lutf et Allah aşkına!
Emr u fermân sende şâhım el senin tuğrâ senin!

İlhan Armutçuoğlu

Dipnotlar

1. Ankara Vâlisi Âbidin Paşa, Terceme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde. Mahmud Beğ Matbaası, 1307- İstanbul

2. Harpûdî, Şerhu Kasîdeti'l-bürde Asîdeti'ş-şehde, Dâru't-tıbâati'l-Âmira, 1266.

3. Harpûdî, Şerhu Kasîdeti'l-Bürde Asîdeti'ş-şehde.

4. Ankara valisi Âbidin Paşa, Terceme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde.

5. Harpûdî, Şerhu aksîdeti'-Bürde Asîdeti'ş-Şehde.

6. Harpûdî Şerhu Kasîdeti'-Bürde Asîdetiş-Şehde, Harpûdî'nin bazı nüshalarında (Asîdetü'ş-Şehde Fî Şerhi'l-Bürde) şeklinde isim alınmıştır.

7. Mecmuatü'l-Kübra el-Hâc Muharrem Efendi taş destgâhında tab' olunmuştur.

8. Harpûdî, Şerhu Kasîdeti'l-Bürde Asîdeti'ş-Şehde.

9. Şerhu'l-Bürde; Şerhu'ş-Şeyhi'l-İmâm-ı Hâlidi'l-Ezherî Alâ Metni'l-Bûsiriyye Fi Medhi Hayri'l-Beriyye; Muhammed Ali Hasen-İbrâhîmü'l-Vâilî; Mektebetü'l-Endülüs-Bağdâd; matbaatü'l-İrşad-Bağdâd 1966

10. Selem: Rasûl-i Ekrem *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimiz'in zaman zaman Medîne-i Münevvere'de ashâbı ile sohbet buyurdukları ağaçlık bir mevkîin adı.

11. **İzam:** Medine-i Münevvere civârında bir dağ ismi. İzam'da şimşek çakmaya başlayınca Medîne-i Münevvere'ye yağmur yağarmış.

12. **Bân:** Latif bir ağaç ismi. İstiâre yolu ile sevgili kasdedilir.

13. **Alem:** Yüksek dağ manasınadır. Burada Rasûl-i Ekrem *-sallallahu aleyhi ve sellem-* Efendimizin Hicret esnasında Sıddîk-i A'zam (r.a) ile gizlendikleri Sevr mağarası ve o yüksek dağ kasdedilmiştir.

14. **Sekam:** Maraz, hastalık (aşk sebebi ile).

15. **Uzre:** Benî Uzre. Yemen'de yaşayan bir kabîledir. Bu kabîlenin bütün fertleri hem çok iffetli hem de kara sevdâlı imişler. Bu sebeple pek çoğu daha hayatlarının bahârında iken tutuldukları kara sevdâ yüzünden terk-i hayat edip şehîd-i aşk olarak selâmeti ölümde bulurlarmış.

16. **Pend:** Nasihat, öğüt.
17. **Kelim:** Kelimeler, sözler.
18. **Ucb:** Kişinin kendini beğenmesi, ma'nevi maraz.
19. **Sem:** Zehir.
20. **Nedem:** Nedâmetler, pişmanlıklar.
21. **Tühem:** Töhmetler, suçlamalar.
22. **Şekvâ etmek:** Şikâyet etmek.
23. **Kadem:** Ayak.
24. **Dem:** Vakit, zaman.
25. **Himem:** Himmetler, gayretler.
26. **Adem:** Yokluk.
27. **Acem:** Arabdan gayrı bütün milletler. İranlılar manasında değil.
28. **Neam:** Evet.
29. **Bârân:** Rahmet, yağmur.
30. **Ger:** Eğer.
31. **Zulem:** Karanlıklar.
32. **Hüsn:** Güzellik.
33. **Deryâ-yı zât:** Bizzat deryâ.
34. **Himem:** Himmetler.

35. **Ümem:** Ümmetler.

36. **Dürdane:** İnci tanesi.

37. **Fem:** Ağız.

38. **Bûs etmek:** Öpmek.

39. **Ehl-i Fürs:** İranlılar.

40. **Kisrâ:** İran meliklerinin târihteki ünvânı.

41. **Mecûsî:** Ateşe tapanlar.

42. **Put-gede:** Puthâne.

43. **Beşâret:** Müjde.

44. **Ebrehe:** Kabe'yi yıkmaya gelen meşhur Fil Ordusu'nun kumandanı.

45. **Yûnus:** Yûnus Peygamber.

46. **Zî-kerem:** Kerem sahibi, cömert.

47. **Şakk-ı Sadır:** Peygamber Efendimizin hayâtlarında iki defa olmak üzere; biri süt anneleri Halîmetü's-Sa'diyye nezdinde iken, diğeri Mi'râc-ı Şerîf'e çıkmadan önce Mekke-i Mükerreme'-de Cibrîl-i Emin tarafından Kalb-i Şerîfleri mübârek göğüslerinden çıkarılarak yarılmış, Zemzem ile yıkandıktan sonra yerine konulmuştur. Şakk-ı Kamer, Ay'ın ikiye bölünmesi mucizesidir. Rasulullah'ın bir işâreti ile olmuştur.

48. **Gâr:** Mağara. Burada Sevr mağarası kasd edilmiştir.

49. **Saâdet-i Dareyn:** Dünya ve âhiret saâdeti.

50. **Kisbî:** Mektebe gitmek ve çalışmak sûretiyle elde edilen ilim.

51. **Cünûn:** Cinnet, delilik.

52. **Yem:** Deniz; Mevc-i yem: Deniz dalgası.

53. **Arim:** Sebe diyarında büyük selleriyle meşhur bir vâdî.

54. **Şölen ateşi:** Arapların âdeti cümlesinden olmak üzere, bir mahalde ziyâfet olduğunu ilân etmek ve misâfirleri davet etmek için yüksek tepelere gece yakılan ateş.

55. **Şiyem:** Huy, tabiat.

56. **Hâdis:** Sonradan var olma. **Kadîm:** Ezelî.

57. **Kavm-i Âd:** Hûd Peygamberin kavmi ki, isyanları sebebiyle helâk oldu.

58. **Kavm-i İrem:** İkinci Âd olarak anılır. Melikleri Şeddâd isminde bir münkirdir. Yemen tarafında Cennet'e nazîre olmak üzere bir şehir kurmuş, kurduğu şehirde iskâna muvaffak olamadan helâk olmuştur.

59. **Taht:** Alt.

60. **Fehim:** İdrâk, anlayış.

61. **Kabe Kavseyn:** Hz. Peygamberin Mirac'ta yükseldiği ve Sûre-i Necm'de bahsi geçen en yüce makam.

62. **Enbiyâ mevkibi:** Peygamberler topluluğu.

63. **Sâhib-alem:** Sancakdâr, bayrak tutan.

64. **Râz:** Sır.

65. **Rükn-i metîn:** Sağlam rükün, Şer'i şerîf.

66. **Ekreme'r-rusül:** Peygamberlerin en mükerremi.

67. **Bi'set:** Peygamber olarak gönderiliş.

68. **Ma'reke:** Harb.

69. **Haram aylar:** İslâm'dan önce Arabların hasımlarını pusuya düşürseler bile vurmadıkları aylar ki, Zil-ka'de, Zi'l-hicce, Muharrem ve Receb'dir. Yirmibirinci Asır aydınlarının (!) kulakları çınlasın.

70. **Sıla-i Rahm:** Akraba ziyareti.

71. **Tâûn:** Vebâ hastalığı.

72. **Selem:** Gül cinsinden bir ağaç.

73. **Bûy:** Koku, râyiha.

74. **Nusrat:** Yardım.

75. **Mehâbet:** Saygı duyulan ve çekinilen heybet.

76. **Ümmî:** Allah tarafından ilim ve irfan verilen, bir hocada veya mektebte okumadan vehbî ilim verilmiş olan.

77. **Ğanem:** Koyun.

78. **Nedem:** Nedâmetler, pişmanlıklar.

79. **Selem:** Peşin para ile veresiye mal almak.

80. **Kadem:** Ayak.

81. **Halâs:** Kurtuluş.

82. **Züheyr:** Meşhur Arap şâirlerinden.

83. **Herem:** Arap kabîle reislerinden.

84. **Rihlet:** Göç, ölüm.

85. **Melce:** Sığınak.

86. **Müntakim:** İntikam alıcı, mücrime gadapla muâmele edici Allah Teâlâ.

87. **Kebâir:** Büyük günah; **Lemem:** Küçük günah, zelle.

88. **Münhezim:** Bozulmuş, bozguna uğramış.

89. **Ehl-i tüka:** Takvâ sahipleri, sâlih kişiler.

90. **Bân:** Latif bir ağaç ismi.

91. **Neğam:** Nağmeler, şarkı ve türküler.